

İŞYERİ BİNA VE EKLENTİLERİNDE ALINACAK SAĞLIK VE GÜVENLİK ÖNLEMLERİNİN HUKUKSAL ÇERÇEVESİ

LEGAL FRAMEWORK OF SAFETY AND HEALTH REQUIREMENTS FOR THE WORKPLACE AND ITS OUTBUILDINGS

ÖZET

Bu çalışmada işyeri bina ve eklentilerinde alınacak iş güvenliği önlemlerinin hukuksal çerçevesi incelenmiştir. Konuyu düzenleyen mevzuatın soyut ve detaysız olduğu, bu durumun ise iş güvenliği uygulaması açısından sorunlar yaratabileceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, sorunun çözümü konusunda öneriler sunulmuştur. Çalışma içerisinde konuya ilişkin Avrupa Birliği hukuku ve Alman hukuku da kıyaslamalı olarak anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşyeri bina ve eklentileri, iş güvenliği, iş güvenliği yönetmelikleri, Türk iş güvenliği hukuku, Alman iş güvenliği hukuku

ABSTRACT

In this study, have reviewed the legal framework of safety and health requirements for the workplace and its outbuildings. It is explained that the legislation about this subject is abstract and contains no details, and this issue may cause problems in terms of occupational safety practice. In this context, it is aimed to present suggestions for the solution of these problems. In this case, European Union law and German law are also described comparatively with Turkish occupational safety law.

Keywords: Workplace and its Outbuildings, occupational safety, occupational safety regulations, Turkish occupational safety law, German occupational safety law

I. GİRİŞ

İşyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulması, çalışma hayatının en önemli amaçlarından olmalıdır. İşyerindeki çalışmalar insan sağlığı ve güvenliği açısından çeşitli tehlikeleri de içinde barındırır. Bu tehlikeler çalışanların yaralanma ve ölümlerine neden olabilecek riskler taşır. Bu nedenle işyerlerinde oluşabilecek kaza ve yaralanmalara yönelik tehlikelerin öncelikle tespit edilmesi gerekmektedir. *İş sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğine* (RDY)¹ göre tehlike; işyerinde var olan veya dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar ve hasar verme potansiyelini ifade etmektedir (RDY m.4/f.1,g). Risk ise, tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç gelme ihtimali olarak tanımlanmaktadır (RDY m.4/f.1,e).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre, günümüzde insanlar zamanlarının %90'ını kapalı ortamlarda geçirmektedir. Bunun %70'i genelde işyerinde, geri kalan %20'si ise ev içi ortamda harcanan zamandır.² Binalarda geçirilen zamanın çokluğu, işyeri bina ve eklentilerindeki iş kazası ve meslek hastalığı önlemlerinin önemini de açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, iş sağlığı ve güvenliği uygulaması açısından işyeri bina ve eklentilerinde alınacak tedbirler büyük öneme sahiptir. Güdülen temel amaç; mesleki tehlikelerin (iş kazası, meslek hastalığı gibi) önlenip çalışanların sağlık ve yaşamının korunmasıdır. Bu, aynı zamanda işyerinde üretilen hizmet ve mal kalitesinin artırılması ve devamlılığına da olumlu katkı sağlar.

İstatistiklerde işyerlerinin kullanımından kaynaklı oldukça yüksek kaza oranlarına rastlanmaktadır. Örneğin; Almanya'da, işyerinde iş akışı ve merdivenler kaynaklı kayma, takılma ve düşme kazaları, iş kazaları listesinin en başlarında yer almaktadır. Bunlara benzer günde binden fazla kaza meydana gelmekte ve bu sebeplerle yılda yaklaşık 250.000 çalışan

¹ RG., 29.12.2012, 28512.

² Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.38 ve atıfta anılan: World Health Organisation, Air Quality Guidelines for Europe, 2.Edition, Regional Publications, European Series No.91, Copenhagen 2000.

tıbbi tedaviden geçmektedir.³ Alman İstatistik Dairesi 2010 verilerine göre, işyerinde ölümcül şekilde merdivenden düşülmesine bağlı 1100 vaka rapor edilmiştir.⁴ Yine işyeri iş çevresi şartlarının değerlendirilmesine ilişkin araştırmalara göre, 2009 yılında bütün işletme branşlarında %23,9 gürültüden, %9,3 kötü aydınlatmadan ve %21,2 soğuk, sıcak, nem ve cereyandan dolayı çalışanlar olumsuz etkilenmişlerdir.⁵

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) 2018 istatistiklerine göre 5510 sayılı Kanunun 4-1/a maddesi kapsamındaki sigortalılardan 430.985 kişi iş kazası geçirmiştir. Yaralanmaya sebep olan olaya göre; istatistiklerin incelenmesinde neredeyse yarısının (201.578 kişi) *"Bu sınıflandırmada listelenmemiş Yaralanmaya sebep olan hareket-olay"* kategorisi altına atıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 17.401 iş kazasına uğrayan kişi ise *"Bilgi yok"* kategorisi altında sayılmıştır. Yani iş kazasına uğradığı tespit edilebilen 430.985 kişinin yarısının ne sebeple iş kazasına uğradığı resmi kayıtlarda yer almamaktadır. Bundan hareketle ve geniş kayıt dışı istihdam nedeniyle pek çok iş kazasının bildirilmediği değerlendirildiğinde, mevcut istatistiğin iş kazası sebeplerini anlatmaya yetmediği sonucuna varılmıştır. Buna rağmen, sözkonusu istatistiklerde iş kazası nedeni olarak kategorilendirilen *"Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas"*, ölümle sonuçlanan iş kazalarındaki yaklaşık yüzde 5'lik oranı oluşturmaktadır.⁶ Yine SGK'nın 5510 sayılı Kanunun 4-1/a kapsamındaki sigortalılardan iş kazası geçirenler ile iş kazası sonucu ölenlerin Olayı Normal Seyrinden Saptıran ve Kazaya Sebebiyet Veren Olaya (Sapma) Göre dağılımına ilişkin 2018 yılı istatistiğine göre; *"Kayma veya tökezleme – düşme, kişilerin düşmesi"* kategorisinde 62.438 kişi iş kazası geçirmiş görünmektedir. Bu sayı, toplam iş kazası geçirenlerin yaklaşık yüzde 15'ine denk gelmektedir. Aynı istatistik tablosunda *"Elektrik sorunları, patlama, yangın nedeniyle sapma"* kategorisinde ise toplam 4.654 kişi iş kazası geçirmiştir.

³ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.715.

⁴ BAUA Broschüre: "Funktionelle, sichere und nutzerfreundliche Treppen", www.baua.de/publikationen (Giriş: 06.06.2020).

⁵ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.715.

⁶ Yıllara göre istatistikler için bkz.: www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari (Giriş: 31.05.2020)

II. İŞYERİ BİNA VE EKLENTİLERİ KAVRAMI

1. İş Kanunu Açısından

4857 sayılı İş Kanunu'na göre; “işveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan veya olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir” (İşK. m.2/f.1). İşyeri, mal (tekstil, ilaç, lastik vb) veya hizmet (otel, hastane, okul vb.) üretilen yerdir. Bu birim, bina, makine, malzeme gibi maddi unsurun; marka, patent, alacak gibi maddi olmayan unsurun ve ayrıca işçi (emek) unsurunun birlikte örgütlenmesi ile oluşur. İşyeri; işin yapıldığı yer olan *asil işyeri ile işyerine bağlı yerler ve eklentiler ile araçlardan oluşan ve işverenin belirli bir “teknik amacı” sürekli olarak izlediği “örgütlenmiş bütün”*dür. Sözkonusu teknik amaç “iş tekniğine ilişkin bir amaç”tır. *Teşebbüs* içerisinde muhakkak bir “ekonomik amaç” izlenir. İşyeri veya işletme için ise önemli olan “iş tekniğine ilişkin amaç”tır.

İşyeri sadece asil işin yapıldığı yerden oluşmaz. Bundan başka İş Kanunu'nun işyeri kapsamına aldığı yerler de işyerindedir. Sözkonusu bütünlük adı bir bütünlük değildir; aksine işyerinin farklı yerleri arasında örgütlenmiş bir bütünlük olması gerekir. İşyerindeki yapıları, çeşitli araçları, eklentileri birleştiren belirli bir örgütlenme ve teknik yönetimde birlik bulunur. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlardan oluşan işyerinin iş organizasyonu kapsamında bir bütün oluşturmaktan anlaşılan da budur. Tanım göz önünde tutulduğunda, işyerinin kapalı bir yerde (fabrika, büro) veya açık bir alanda (çay bahçesi) ya da yerin altında (maden ocağı) kurulabileceği açıktır. Ayrıca, işyeri kavramı açısından, o yerde kaç kişinin çalıştığı veya işverenin o yerin maliki olup olmaması da önem taşımaz.⁷

“İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerin-

⁷ Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, İş Hukuku Dersleri, s.138-139.

den sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür” (İşK. m.2/f.1). Bu hükümde ifade edilen «işyerine bağlı yer» terimi ile amaçlanan, işyerinde üretilen mal veya hizmeti teknik yönden tamamlayıcı nitelikte iş görülen, aynı organizasyon ve aynı yönetim altında örgütlenmiş yer veya yerlerdir. Bu tür faaliyet alanları tek işyeri olarak değerlendirilir. Aralarında nitelik yönünden bağ bulunmayan, açıkçası faaliyetleri teknik yönden birbirini tamamlamayan ya da farklı yönetim altında örgütlenmiş bulunan yerler ise, ayrı ayrı işyerleridir.

Yasada eklentilerin de işyerinden sayılacağı belirtilmiş; eklenti teriminden ne anlaşılması gerektiği ise örnekler verilerek açıklanmıştır (İşK m.2/f.1). Buradaki örnekler sınırlı olmadığından, garaj, otopark gibi yerler de eklenti olarak işyeri kapsamında değerlendirilir. Bunlar gibi, işyerinde yürütülen işin görülmesinde veya bununla ilgili bir amacın gerçekleştirilmesinde kullanılan araçlar da, sözcelimi otomobil, kamyon, vinç, greyder vb. işyerinden sayılır.⁸

2. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve İlgili Yönetmelik Açısından

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na⁹ göre işyeri; mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları da içeren organizasyonunu ifade eder (İSGK m.3, f.1,h).¹⁰

Bu çalışmanın konusunu düzenleyen çekirdek mevzuat olan İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin

⁸ Ekmekçi/Yiğit, Bireysel İş Hukuku Dersleri, s. 71.

⁹ RG., 30.06.2012, 28339.

¹⁰ Kanunun uygulama alanı hakkında bkz: Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s. 81 vd.

Yönetmelik'te (İBEY)¹¹ ise işyeri bina ve eklentileri; *işyerine bağlı çalışılan alanlar, çalışanların girip çıkabileceği bina, tesis vb. ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentileri* ifade eder (İBEY m.4/f.1,a). Görüldüğü üzere Yönetmelikte yapılan tanım, İş Kanunundaki tanıma yakın da olsa, farklılıklar göstermektedir.

III. 89/654/EEC SAYILI AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFİ'NİN ULUSAL HUKUKA YANSIMASI

1. Genel Olarak

Türkiye teknik iş güvenliği sisteminde, 2000'li yıllara değin İş Kanunu ve Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri yanında, 1974 yılında yürürlüğe girmiş olan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü önemli rol oynamıştır. Bu tüzük içerisinde de işyeri bina ve eklentilerinde iş güvenliğine ilişkin hükümler yer almaktaydı. Bugün gelinen noktada, genel ilkeleri içeren düzenleme 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile sağlanmıştır. Bunun yanında Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde, Birliğin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin çerçeve direktifleri baz alınarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun uygulama yönetmelikleri çıkarılmıştır. Konumuzla ilgili olarak ise Avrupa Birliği'nin 89/654/EEC sayılı direktifine uygun olarak, işyeri bina ve eklentilerinde alınacak sağlık ve güvenlik önlemleri ve bu yerlerde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirlemeyi amaçlayan *İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik* ilk olarak 2004 yılında çıkarılmıştır.¹² İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından 2013 yılında aynı adla güncellenerek yeniden çıkarılmıştır.

İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik incelendiğinde, bu düzenlemenin çatı düzenleme (çatı yönetmelik) niteliğinde olduğu görülmektedir. Yönetmelik içerisinde, alınması gereken güvenlik önlemleri genel olarak iki gruba

¹¹ RG., 17.07.2013, 28710.

¹² RG., 10.02.2004, 25369, mülga yönetmelik.

ayrılabilir. Bunlar; a) işyeri bina ve eklentilerinin kuruluşu öncesi alınması gereken önlemler ve b) kuruluş sonrası alınması gereken önlemler. Tedbirlerin büyük bir kısmının henüz işyeri bina ve eklentisi yapılırken alınması gerekir. Örneğin; binadaki tavan yükseklikleri, binada kullanılan yapı malzemeleri, kapılar ve koridorların genişliği gibi. Yönetmelikte işverene yüklenen yükümlülüklerin bu kısmı temel olarak inşaat esnasında çözümlenir. Çalışan başına gerekli düşen alan ve hava miktarı, aydınlatma düzeyi gibi bazı hususlar ise -eğer yetersizse- sonradan bina ve eklentiler üzerinde yapılacak tadilatlarla çözümlenmeye çalışılabilir.¹³

2. Yönetmeliğin Amacı

Yönetmelik, işyeri bina ve eklentilerinde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirlemeyi amaçlamaktadır (İBEY m.1). Asgari koşullar içerisinde; binanın yapısı ve güvenliği, elektrik tesisatı, acil çıkış yolları ve kapıları, yangınla mücadele, kapalı işyerlerinin havalandırılması, ortam sıcaklığı gibi bina ve eklentilerine ait özellikler, işverenin alması gereken asgari şartlar yer almaktadır. Yönetmelik, son tahlilde işyerinin insana yararlı şekilde donatılmasını, böylece sayılan olumsuzlukların ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Bunu yönetmeliğin dinlenme ve barınma yerleri gibi sosyal eklentilerin uygunluğunu talep eden hükümlerinden de kolaylıkla çıkarılmak mümkündür (İBEY Ek-1, 46 ve 66).¹⁴

3. Yönetmeliğin Kapsamı

Mal ve hizmet üretmek amacıyla bir araya gelen üretim unsurlarının örgütlendiği yerlere işyeri denir (İşK m.2/f.2).¹⁵ İşyeri; işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlarının oluşturduğu organizasyonun bütünüdür. Tanımda geçen “eklenme”, işyerlerinde sosyal amaçlarla kullanılmak üzere işyerinin içinde, yanında veya yakınında bulunan yerlerdir. Eklen-

¹³ Selek, İş Sağlığı ve Güvenliği, s.207.

¹⁴ Laçiner, İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, s.220-221.

¹⁵ Süzek, İş Hukuku, s.193 vd.; Mollamahmutoğlu/Astarlı, İş Hukuku, s.217 vd.; Narmanlıoğlu, İş Hukuku I, s.139, 145.

tilere dinlenme salonları, yemek salonları, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim alanları örnek olarak verilebilir (bkz: İşK m.2/f.3).¹⁶

Yukarıdaki tanım göz önünde tutulduğunda, işyerinin kapalı bir yerde (fabrika, büro) veya açık bir alanda (çay bahçesi) ya da yerin altında (maden ocağı) kurulabileceği açıktır. Açık alandaki işyeri, işletme kullanımında olan arazinin üzeri veya üzerine yapılmış inşaat yahut işleri icabı çalışanların buldukları yer de olabilir (kys: ArbStättV §2 Abs.1)¹⁷. Öyleyse prensip olarak yönetmeliğin gereklilikleri inşaatları da kapsar diyebiliriz. İşyerindeki farklı birtakım alanların ki bunlar doğru- dan işin görüldüğü yerler değildir, birlikteliğine dikkat etmek gerekir. Burada depoları, acil çıkış yollarını, ama ayrıca sağlık odalarını, dinlenme odalarını, ilk yardım odalarını ve konaklama yerlerini sayabiliriz.¹⁸

Yönetmelik hükümleri, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamına giren işyerlerini kapsar. Bunun anlamı, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uygulama alanı dışında kalan iş ve işyerlerinin, bu yönetmeliğin de uygulama alanı dışında bulunduğudur. Bu bağlamda, örneğin ev hizmetlerinde çalışan işçiler için ve onların çalıştığı evler için yönetmelik hükümleri uygulama alanı bulmayacaktır (İSGK m.2/f.2,c). Benzer düzenleme Alman İşyerleri Yönetmeliği'nde de mevcuttur. Buna göre; evde yapılan işlerde ve tele çalışma işyerlerinde yönetmeliğin gereklilikleri uygulama alanı bulmaz.¹⁹ Bu genel sınırlama dışında, ayrıca İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmeliğin 2.maddesinin 2.fıkrasında sayılan bazı iş ve işyerleri de yönetmeliğin uygulama alanı dışında bırakılmıştır. Bu istisna hükmüne göre yönetmelik;

1) İşyeri dışında kullanılan taşıma araçlarında veya taşıma araçlarının içindeki işyerlerinde,

2) Yapı ve benzeri geçici veya hareketli iş alanlarında,

¹⁶ BMASK, Arbeitsschutz, s.14.

¹⁷ Arbeitsstättenverordnung= İşyerleri Yönetmeliği

¹⁸ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.716.

¹⁹ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.717.

3) Maden, petrol ve gaz çıkarma işlerinde,

4) Balıkçı teknelerinde,

5) Tarım veya orman işyerlerine ait işyeri bina ve eklentileri hariç, işyerinin sınırları içerisinde olmakla beraber işyeri bina ve eklentilerinde çalışanları iş sağlığı ve güvenliği açısından etkilemeyecek uzaklıkta olan veya işyeri bina ve eklentileri ile iş sağlığı ve güvenliği açısından etkileşim içerisinde olamayacak kadar uzak tarım ve orman alanlarında uygulanmaz.²⁰

Türk hukukunda sayılan bu istisnalara ilişkin benzer bir düzenleme İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmeliğe karşılık gelen Alman İşyerleri Yönetmeliği'nde de mevcuttur. Bu yönetmelik hükümleri; Almanya Federal Maden Yasası kapsamında bulunan işyerlerinde, kamu işinde kullanılan ulaşım araçlarında²¹, seyyar ticarethanelerin belli alanlarında, tarım ve orman işletmelerinin inşa alanlarda uygulanmaz (ArbStättV §1 Abs.2).

4. Mülga Tüzükler İle Kıyas

İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik incelendiğinde, aslında yer açısından kapsama giren işyeri bina ve eklentilerinde uygulanması gereken minimum sağlık ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hukuksal çerçevenin çizilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu Yönetmeliğe ek olarak konulan “Asgari Sağlık ve Güvenlik Şartları” listesinde yer alan hususlar hakkında ayrıca yönetmelikler çıkarılmıştır. Örneğin Yönetmelik Eki'nin 2.bendinde *İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği*'ne, 3.bendinde *Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmeliğe*, 6.bendinde *Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği*'ne, *Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği*'ne, *Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliği*'ne, 7.bendinde *Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teç-*

²⁰ Selek, İş Sağlığı ve Güvenliği, s.207.

²¹ Kara, demir, hava veya deniz yolunda giden ulaşım araçlarından kamuya açık alana katılanlar kapsam dışı bırakılmışlardır. Çünkü bunlar artık trafik hukukunun kapsamına dahildirler (LASI, Leitlinien zur Arbeitsstättenverordnung, s.9).

hizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmeliğe, 10.bendinde *Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliğe* atıfta bulunulmuştur. Ancak, çatı yönetmeliği kapsayan konularda gerek mülga İş Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün gerekse iş güvenliğine ilişkin diğer tüzüklerin hacmi, ayrıntılı düzenlemeleri düşünüldüğünde, çıkarılan yeni yönetmeliklerin kapsamsız olduğu, temel olarak sadece Avrupa Birliği'nin çerçeve direktiflerinin çevirisinden ibaret olduğu söylenebilir.

Kanaatimizce iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yönetmelikler yeterli ayrıntıyı içermemektedir ve bu nedenle de uygulamada belirsizliğe yol açmaktadır. İş güvenliği tüzüklerinin yürürlükte olduğu dönemde dahi aksamalara yol açan yetersiz düzenleme sorunu bugün çok daha büyüktür. Yasa koyucunun bu hususa çare olması düşüncesiyle Yönetmeliğin 8.maddesi hükmünü koyduğunu değerlendiriyoruz. Maddeye göre; “(1) Bu Yönetmelikte belirtilen tedbirler saklı kalmak kaydı ile Bakanlıkça çıkartılan yönetmelikler başta olmak üzere, yürürlükteki ilgili diğer mevzuat hükümleri de uygulanır. (2) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan hususlarda açıklayıcı bir hüküm bulunmaması halinde sırasıyla; a) İlgili Türk standartları, b) Avrupa standartları, c) Uluslararası geçerliliği kabul edilen standartlar, dikkate alınır”. Kanaatimizce, bu düzenlemeye paralel olarak, idari merciler ve yargı mercileri önlerine gelen uyuşmazlıklar bağlamında mevzuatta yeterli hüküm bulunmayan hallerde uluslararası hukuktaki en ileri iş güvenliği gerekliliklerini serbestçe talep edebilmelidir. Ancak Türk hukukundaki bu konuya ilişkin hukuki belirsizliğin ortadan kaldırılması açısından, elbette iş güvenliği gibi hayati bir konuda somut ve ayrıntılı ulusal düzenlemelerin bulunması yeğlenir.

Konunun kapsamı açısından bundan önce yürürlükte olan mevzuat İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü idi.²² Tüzüğün kaldırılmaması gerektiğini, kaldırılma gerekçesinin, şekil ve esas açısından dayanağının isabetli olmadığını önceki çalışmalarımızda ifade etmiştik.²³ Ancak Yasa koyucu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe

²² Mülga Tüzük, Bakanlar Kurulu Karar Tarihi: 4.12.1973, No: 7/7583, Dayandığı Kanun Tarihi: 25.8.1971, No: 1475, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 11.1.1974, Sayı: 14765.

²³ Laçiner, İş Güvenliği Tüzükleri, s.14-19 ve ayrıca; İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, s.54-62.

girmesi ile artık bu tüzüğe ihtiyaç kalmadığı düşüncesiyle 23 Temmuz 2014 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü’nün Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tüzük ile 23 Temmuz 2014 tarihinden geçerli olmak üzere bu Tüzüğü yürürlükten kaldırmıştır. Tüzük, sadece geriye dönük olarak uygulanmaktadır. Şöyle ki; yeni kanun hükümleri veya yönetmelik ve tüzükler yürürlüğe girmeden önce meydana gelmiş olan iş kazası ve meslek hastalıklarında, eski mevzuatın yürürlükte olduğu dönemlerle ilgili olarak yapılacak inceleme ve soruşturmalarda, açılacak tazminat ve rücu davalarında eski mevzuat hükmü uygulanacaktır.²⁴

Mülga Tüzük içerisinde işyerleri ve eklentilerinde bulunması gereken sağlık şartları ve işyerlerinde kullanılan alet, edevat, makinalar ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek hastalıklara engel olacak tedbir ve araçlar, işyerlerinde iş kazalarını önlemek üzere bulundurulması gerekli araçlar ve alınacak güvenlik tedbirlerinin neler olduğu somut ve ayrıntılı şekilde belirtilmişti. Genel bir değerlendirme olarak, tüzüğün tespit bazlı ve reaktif (düzeltici) nitelikli, İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmeliğin ise daha çok risk bazlı ve proaktif (önleyici) yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir. Buradaki sorun, somut uygulamalar içeren tüzüğün 1974 yılından beri neredeyse hiç değiştirilmeden günümüze gelmesi ve bu bağlamda uygulama gereklerini teknolojik açıdan bazı durumlarda karşılayamaması, diğer yandan ise genel nitelikli hükümler içeren yönetmeliğin uygulamanın ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmasıydı.²⁵

5. Alman Mevzuatıyla Kıyası

Almanya’da küçük değişikliklerle 1974 yılından beri yürürlükte bulunan İşyerleri Yönetmeliği (Arbeitsstättenverordnung=ArbStättV), 25 Ağustos 2004 tarihinde tamamen yenilenmiş haliyle yürürlüğe gir-

²⁴ Eski İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatının Uygulanacağı Durumlar, <https://www.isvesosyalguvenlik.com/eski-is-sagligi-ve-guvenligi-mevzuatinin-uygulanacagi-durumlar/> (Giriş: 31.05.2020).

²⁵ Laçiner, İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, s.223.

miştir.²⁶ Mevcut hukuk sisteminin modernize edilmesi (deregulation), teknikteki, hijyendeki ve iş tıbbındaki yeni gelişmelerin dikkate alınması, Avrupa İş Güvenliği Tüzüğü hukuk sistematığına ve iş güvenliği yasasına uyum bunu gerekli kılmaktaydı.²⁷ Ayrıca bu 89/654/EEC sayılı Avrupa Birliği'nin İşyeri Direktifinin iç hukuka aktarılmasına da hizmet ediyordu.²⁸ Bu direktif içerik olarak birebir ilgili yönetmeliğe alınmıştır. Bunun yanında 92/58/EEC sayılı İşte ve Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Sağlanması ve Asgari Gereklilikleri Hakkındaki Direktif de yönetmelik içerisinde dahil edilmiştir.²⁹

Mülga İşyerleri Yönetmeliği çok sayıda ölçüsel somut rakamlar içermekteydi ve düzenlemeler oldukça detaylıydı. Örneğin; oda alanı ve yüksekliği, üst değiştirme odaları ve dinlenme odalarının donatılması gibi. Bu katı hükümler yerine yeni yönetmelikte soyut hukuki kavramlar kullanılarak genel yükümlülükler belirlenmesi amaçlanmıştır. Örneğin; “yeterli alan, ışık yüksekliği veya sağlık açısından uygun oda sıcaklığı” gibi.³⁰ Böylece işyerlerindeki bireysel ihtiyaçlara uyumun daha kolay sağlanması amaçlanmıştır. Bu uygulama açısından elverişli ve ihtiyaçlara cevap veren bir işyeri donatımının sağlanmasına hizmet edecektir. Ayrıca o işletmeye özel iş güvenliği tedbirlerinin alınmasını da kolaylaştıracaktır. Son tahlilde iş güvenliği hukukunun esnekleştirilmesine ve böylece işverenin işyerini donatımında karar ve seçim özgürlüğü daha çok artırmaktadır.³¹ Yeni yönetmelik ilkesel olarak doğrudur ve kaynak Avrupa Birliği direktifine de uygundur. Aslında bu örnek temel ilkelerle işverenin kendi sorumluluğu artırılmaktadır. Uygulamada bunun karşılığı, işverenin işyerindeki sağlıklı ve güvenli donatımı sağlayacak de-

²⁶ Arbeitsstättenverordnung, en son 30.11.2016 tarihinde değişikliğe uğramıştır (BGBl. I S. 2681). https://bdi.eu/media/themenfelder/umwelt/publikationen/Arbeitsschutzbrochure_Januar_2020.pdf (Giriş: 06.06.2020).

²⁷ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.717; Dörr/Kahl-Mentschel ve diğ., Umsetzung des Arbeitsstättenrechts, BAUA Projekt, 2004. www.baua.de/DE/Angebote/Publikationen/Berichte/pdf/F1891-Zusammenfassung.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (Erişim: 04.06.2020).

²⁸ LASI, Leitlinien zur Arbeitsstättenverordnung, s.6; Bundesministerium, s.717.

²⁹ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.717.

³⁰ LASI, Leitlinien zur Arbeitsstättenverordnung, s.7.

³¹ BDI, Arbeitsschutz, s.4.

tayları ve sayıları kendisinin bulmasıdır. Bu ise İşyerleri Yönetmeliği'nin 3.paragrafına göre risk değerlendirmesi temeline göre olacaktır. Sonuç itibariyle burada devletin ve meslek odalarının teftiş görevlilerinin sorumluluğu da artmaktadır.³² Bu noktada işyerleri için çıkarılan yeni Teknik Kurallar (ASR) önemli bir yardımcı olmaktadır. İşte Alman hukukundaki teknik iş güvenliği sisteminin Türk hukukundan ayrıldığı en temel nokta da burada başlamaktadır. Gerçekten de Almanya'da İşyerleri Yönetmeliği içerisinde yer alan birçok hüküm, Alman İş Sağlığı ve Güvenliği Federal Enstitüsü tarafından çıkarılmış tebliğ nitelikli "İşyerleri İçin Teknik Kurallar" ile sağlanmaktadır.³³ İşyerleri için teknik kurallar (ASR=Die Technischen Regeln für Arbeitsstätten), İşyerleri Yönetmeliği'ndeki yükümlülükleri somutlaştırmaktadır. Örneğin; ASR A1.7 sayılı "Kapılar ve Geçitler İşyeri Teknik Kuralları".³⁴ Bu düzenleme 20 sayfalık teknik kural hükümlerini içermektedir. Düzenleme, konu ile ilgili tekniğin durumu, iş tıbbı ve iş hijyeni ve diğer kesinleşmiş çalışma bilimi bulgularını vermektedir. Bu düzenlemelerin çıkarılması görevi "İşyerleri Kurulu (Ausschusses für Arbeitsstätten=ASTA) adı altında bir kurula verilmiş olup, kurulun yürütülmesi ise Alman İş Sağlığı ve Güvenliği Federal Enstitüsü'ne bırakılmıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere, Alman hukukundakinden farklı olarak, Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli somut düzenleme bulunmamaktadır. İş mahallinde iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek amacıyla çıkarılmış olan İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik, Avrupa Birliğinin 89/654/EEC sayılı çerçeve yönetmeliğe uygun olarak çıkarılmış olup, genel nitelikli hükümler içerir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu işlevi görmek amacıyla Almanya'da çıkarılmış İşyerleri Yönetmeliği genel hükümler içermesine karşın çok daha ayrıntılıdır. Ayrıca bu kuralların çalışma hayatında uygulanabilmesi için, uygulamaya yardımcı olmak amacıyla işyerleri için teknik kurallar (ASR) yürürlüğe sokulmuştur. Bugüne kadar "Kapılar ve Geçitler", "Havalandırma", "Aydınlatma",

³² Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.717.

³³ <http://www.baua.de/de/Themen-von-A-Z/Arbeitsstaetten/ASR/ASR.html> (Giriş: 06.06.2020).

³⁴ Ausgabe: Kasım 2009, en son 23.06.2010 tarihli değişiklikle. GMBI 2010 Nr.35, S.751.

“Yangına Karşı Önlemler” gibi 21 adet teknik kurallar tebliği yürürlüğe sokulmuştur.³⁵ Alman Schleswig-Holstein Bölge İş Mahkemesi bir kararında, oda sıcaklığı konusunda resmi Teknik Kurallar (ASR) bulunsa dahi, eğer işyeri kurulu (Betriebsrat) bir uzlaşma talep ediyorsa, işverenin işyeri kurulu ile bunu görüşmesi gerektiğine hükmetmiştir.³⁶ Yani Alman İş Yargısı Teknik Kurallardaki ayrıntılı düzenlemenin dahi bazen yeterli gelemeyebileceği, bu düzenlemelerin yönetime katılma hakkını ortadan kaldırmayacağı görüşündedir.

6. Somut ve Detaylı Düzenleme İhtiyacı

Somut ve detaylı düzenleme hususunda çekirdek yönetmelikteki eksiği bir nebze de olsa İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü hükümleri karşılamaktaydı. Bilindiği üzere tüzük hükümleri neredeyse hiç değiştirilmeden yaklaşık 40 yıldır yürürlükte bulunduğundan, uygulayıcılar Tüzük içerisinde bulunan hükümlerin bazılarının tekniğin gerisinde kalmış olduğu eleştirisini yapıyorlardı. Yasa koyucu ise Tüzüğü tümünden kaldırarak, aslında uygulamacılar açısından yetersiz yahut eskimiş hükümlerden daha da olumsuz bir durum yaratmış oldu.³⁷

Nitekim Tüzüğün kaldırılmasıyla iş sağlığı ve güvenliği faaliyet ve uygulamaları üzerinde detaylı yaptırım gücü bulunan bu mevzuatın kaldırıldığı, bu durumun ise hem iş güvenliği uzmanları hem de işyeri hekimleri açısından belirsizliğe neden olduğu öğretilere dile getirilmiştir. Örneğin tüzüğün kaldırılmasıyla “Tetanos aşısı uygulamaları” yaptırılması hükmü kalkmış, bu aşının uygulama takdiri işyeri hekimi inisiyatifine bırakılmıştır. Bu durum işveren açısından da ayrı bir maliyet ve sorumluluk doğurabilmektedir. İşyeri hekiminin görevi içerisinde bulunan bir husus, bu alandan çıkarılarak işverenin yapması gereken ve ayrıca bir maliyet ödemesi gereken bir konu haline getirilmiştir. Oy-

³⁵ Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin, Technische Regeln für Arbeitsstätten (ASR), <https://www.baua.de/DE/Angebote/Rechtstexte-und-Technische-Regeln/Regelwerk/ASR/ASR.html> (Giriş: 06.06.2020)

³⁶ LAG Schleswig-Holstein, 01.10.2013, Aktenzeichen: 1 TaBV 33/13.

³⁷ Laçiner, İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, s.225; aynı yazar: İş Güvenliği Tüzükleri, s.15 vd.

saki mülga tüzük bu konuda insiyatifi bir başka makama devretmeden tüm çalışanların aşılmasını emretmekteydi. Bu ve benzeri diğer pek çok konuda mevzuat ihtiyacı işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarıncaya uygulamada hissedilmektedir. Aslında hukuken mümkün olmasada, ortaya çıkan norm boşlukları hala uygulamada iş sağlığı ve güvenliği uygulayıcılarınca mülga tüzük hükümleriyle doldurulmaya çalışılmaktadır.³⁸ İş güvenliği gibi insan hayatını doğrudan ilgilendiren bir konuda iş güvenliği uygulayıcılarına net bir şekilde belirtmek yerine açık kapılar bırakmak elbette ki isabetli bir yöntem olmasa gerekir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun uygulanmasını sağlamak amacıyla birçok uygulama yönetmeliği çıkarılmıştır. Devlet, Kanun içerisinde yer alan iş sağlığı ve güvenliği hükümlerinin uygulama yönetmeliklerini hazırlarken, konu ile ilgili Avrupa Birliği direktiflerini esas almış ve hatta neredeyse tıpa tıp bu direktifleri Türkçeye çevirerek yürürlüğe koymuştur. Bu şekilde hem Avrupa Birliği mevzuatına uyum sağlanması, hem de Kanununun uygulama yönetmeliklerinin yapılması amaçlanmıştır. Uygulama yönetmeliklerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eski dönemden kalan tüzüklerden çok daha ayrıntısız düzenlemeler olduğu görülmektedir. Özellikle 1970'li yıllarda çıkarılmış iş güvenliği ile ilgili tüzükler hem teknik açıdan kapsamlı hem de iş güvenliği uygulamasına müsait düzenlemelerdi. Bu kanaat sadece hacim açısından değil, nitelik açısından da geçerlidir.³⁹ Avrupa Birliği direktifleri esas alınarak yapılan yeni yönetmelikler ise daha çok asgari normları içeren çerçeve düzenlemelerdir. Bu yönetmelikler arasında da ayrıntı düzenlemeler içerenleri bulunmaktadır; ancak bunlar dahi tüzükler karşısında soyut kalmakta ve ilgili konuyu yeterince işlememektedir. Bu yapılan açıklamalar ışığında, iş güvenliği hükümlerinin uygulama yönetmelikleri olarak sadece Avrupa Birliği direktifi hükümlerinin Türkçeye çevrilmesiyle normlar oluşturulmasının, uygulamada ortaya çıkabilecek sorunları çözmeye ve ihtiyaçları karşılamaya yeterli gelmeyeceği söylenebilir. Şeklen iş sağlığı ve güvenliği konusunda Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlanmış

³⁸ Çam, Fatih Hakan: İş Sağlığı ve Güvenliği Tüzüğü Kaldırıldı (10.01.2019), <https://ergometri.com/isg-tuzuk> (Giriş: 02.06.2020).

³⁹ Laçiner, İş Güvenliği Tüzükleri, s.18-19.

görünse de, uygulamada ihtiyaç duyulan hükümlerin eksikliği hissedilmektedir.⁴⁰

IV. İŞVERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. Kapsam

İşyeri bina ve eklentilerinde uygulanacak asgari sağlık ve güvenlik şartlarına ilişkin işverenin yükümlülükleri, Yönetmeliğin Ek-1 kısmında 67 bent halinde açıklanmıştır. Elektrik, havalandırma ve yangın tesisatı, acil çıkış yolları ve kapıları, yangınla mücadele, havalandırma, aydınlatma, işyerinin tabanı, duvarları, tavanı, çatısı, pençeleri, kapıları ve girişleri, ulaşım yolları, merdivenler, yükleme yerleri ve rampalar, çalışma yerleri, dinlenme yerleri, yemek yeme yerleri, soyunma yerleri ve elbise dolapları, duşlar ve dolaplar, tuvalet ve lavabolar, drenaj kanalı, ilkyardım odaları, barınma yerleri, çalışan konutları, engelli çalışanlara ve gebe ve emziren kadınlara ilişkin şartlar ana başlıkları oluşturmaktadır. Bu başlıklar altında çok genel ve sınırlı düzenlemeler yapılmış, eğer var ise konu ile ilgili yönetmeliğe atıf yapılmakla yetinilmiştir. Bu başlık altında temel olarak İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki hükümler incelenecek, yönetmelikte atıf yapılan diğer mevzuatın içeriğine girilmeyecektir. Çünkü her bir konu başlığı tek başına bir çalışma konusu olacak genişliktedir ve bu çalışmanın sınırını aşmaktadır.

2. Genel Yükümlülükler

İşyeri bina ve eklentilerinde, yani işyerinin bütününde, çalışanların sağlığının korunması ve güvenliğinin sağlanması konusunda muhatap doğrudan işverendir. Nitekim 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun (İSGK) 4.maddesine göre; *"İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede; mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve*

⁴⁰ Laçiner, İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, s.296-297.

güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar. İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar. Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır” (İSGK m.4/f.1,a-c). Bu bağlamda işveren işyerinde çalışanlar için işyeri bina ve eklentilerinde risk bulunmamasını sağlamakla mükelleftir (bkz: İBEY m.5).

İşveren, işyeri bina ve eklentilerinde bulunan, özellikle Yönetmelik Ek-1’de belirtilen ekipman ve araç-gereçlerin düzenli olarak teknik bakımlarını yapmalı veya yaptırmalıdır. Bunlarda oluşabilecek, çalışanların sağlık ve güvenliklerini olumsuz etkileyebilecek aksaklıkların en kısa zamanda giderilmesi ve gerekli kayıtların tutulması gerekir (İBEY m.5/f.1,c).

İşyeri bina ve eklentileri ile ekipmanlarının, araç ve gereçlerinin, özellikle havalandırma sistemlerinin uygun hijyen şartlarını sağlayacak şekilde düzenli olarak temizliği yapılmalı ve gerekli kayıtlar tutulmalıdır (İBEY m.5/f.1,ç).

Risklerden kaynaklanan zararları önlemek veya ortadan kaldırmak amacıyla güvenlikle ilgili kullanılan, özellikle Yönetmelik Ek-1’de belirtilen ekipman ve araç-gereçlerin periyodik bakım ve kontrolünü yapmalı veya yaptırmalı, ilgili kayıtları tutmalıdır (İBEY m.5/f.1,d). Buradaki periyodik bakım ve kontrol yükümlülüğünde, “güvenlikle ilgili kullanılan ekipman ve araç-gereçlere” vurgu yapılmıştır.⁴¹

İşveren, sağlık ve güvenlik risklerine yol açmayacak ve çalışanların işlerini rahatça yapacakları şekilde işyerinin düzenini sağlamalıdır (İBEY m.5/f.1,f).

Yönetmeliğin 5.maddesinin 1.fıkra (g) bendinde; “Acil durumları ve yangını önleyici ve bunların olumsuz sonuçlarını sınırlandırıcı gerekli tedbirleri alır, özellikle Ek-1’de belirtilen ekipman ve araç-gereçlerin

⁴¹ Laçiner, İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, s.226.

periyodik bakım ve kontrolünü yapar, gerekli kayıtlarını tutar” hükmü yer almaktadır. Kaynak 89/654/EEC sayılı Avrupa Birliği direktifinde tam karşılığı olmayan bu hüküm, kanaatimizce yanlış formüle edilerek yönetmelik metnine alınmıştır. Anlaşıldığı kadarıyla, yönetmeliğin bu hükmünün amacı, acil bir durum oluşmasının önüne geçecek, yangını önleyecek, eğer meydana gelmişse olumsuz sonuçlarını sınırlandıracak gerekli tedbirlerin işverence alınmasıdır. Bu bağlamda, özellikle yönetmelik Ek-1’de belirtilen ekipman ve araç-gerecin periyodik bakım ve kontrolü yapılmalıdır. Buradaki ekipman ve araç-gereç, bahsi geçen acil durumlarda kullanılması gereken ekipman ve araç-gereçtir (bkz: İBEY Ek-1, 10-14).

İşveren yukarıda belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek üzere, ihtiyaç duyduğu hallerde, temizlik, periyodik bakım ve kontroller için yapılacak işe uygun kişi, kurum ve kuruluşlardan destek alabilir (İBEY m.5/f.2).

3. Özel Yükümlülükler

İşveren, çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için, Yönetmelik Ek-1’de belirtilen asgari sağlık ve güvenlik şartlarını yerine getirmelidir (İBEY m.5/f.1,a). Bu bağlamda işveren, işyerinin ve yapılan işin niteliğinin ve risklerinin gerektirdiği her durumda, Ek’te belirtilen hususları dikkate almalıdır (İBEY Ek-1,1). Yönetmelik eki, genel yükümlülüklerin somutlaştırılmasına hizmet eder.⁴²

a) Binaların yapısı ve dayanıklılığı

“İşyeri binaları ile bunlara yapılacak her çeşit ek ve değişiklikler, yapılan işin özelliğine uygun nitelik ve yeterli sağlamlıkta inşa edilir. Binaların dayanımına ilişkin değerlendirmelerde... *Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelikten*⁴³ ve TS 500 standardından yararlanılabilir” (İBEY Ek-1,3). Yönetmeliğin bu hükmü, iş güvenliği

42 Wien, Arbeitsrecht, s.134.

43 R.G., 06.03.2007, 26454.

hukuku normundan çok imar hukuku normu gibi algılanmaktadır. Bu hüküm, kaynak Avrupa Birliği direktifinden farklıdır. Gerçekten de direktifin Ek-1 2.maddesine göre; “İşyerlerinin bulunduğu binalar *kullanım amacına uygun yapıda ve dayanıklılıkta olmalıdır*”.⁴⁴ Oysaki İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmeliğin ilgili maddesinde “*inşa edilir*” ibaresi yer almaktadır. Burada olması gereken, işvereni binanın inşasında değil, yapılacak iş ne ise, mevcut binanın uygun olup olmadığı konusundaki seçim ve eylemlerinden sorumlu tutmaktır. İşveren, iş yapacağı binanın yapılacak iş için elverişli, sağlam olup olmadığını denetleyecek, gerekirse bazı tadilat ve tamiratlarla uygun hale getirecektir.⁴⁵ Örneğin; binanın sağlam olması ile binanın yapılacak işe uygun olması arasındaki farka bir örnek olarak, binanın kat direncinin binanın içerisine konulacak iş makinelerini tartmaması gösterilebilir. Bu bağlamda, bina bir büro işi yapan işyeri için uygun olabilir, ama bir üretim tesisi için uygun değildir.⁴⁶

b) Elektrik tesisatı

Elektrik tesisatı, yangın veya patlama tehlikesi oluşturmayacak şekilde projelendirilip tesis edilmeli ve çalışanlar doğrudan veya dolaylı temas sonucu kaza riskine karşı korunmalıdır (İBEY Ek-1,4). Elektrik tesisatının projelendirilmesi, kurulması, malzemesinin ve koruyucu cihazlarının seçimi kullanılacak gerilime ve ortam şartlarına uygun olarak yapılır ve bakımı, onarımı, kontrolü ve işletilmesi sağlanır. Bu kapsamda yapılacak testlerde *TS HD 60364-4-43* standardı göz önünde bulundurulur ve gerekli kayıtlar tutulur (İBEY Ek-1,5).

Elektrik tesisinin kurulmasında *Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği*⁴⁷, *Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği*⁴⁸ ile *Elektrik Tesislerinde*

⁴⁴ Piyal, Avrupa Birliği'ne Uyum Sorunu, s.339.

⁴⁵ LASI, Leitlinien zur Arbeitsstättenverordnung, s.19.

⁴⁶ Bundesministerium, Arbeitsrecht, s.721.

⁴⁷ RG., 30.11.2000, 24246.

⁴⁸ RG., 04.11.1984, 18565.

*Topraklamalar Yönetmeliği*⁴⁹ hükümleri dikkate alınarak gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri alınmalıdır (İBEY Ek-1,6). Patlayıcı ortam oluşması muhtemel olan işyerlerinde elektrik tesisleri *Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile İlgili Yönetmelik* (2014/34/AB)⁵⁰ hükümlerine uygun şekilde kurulmalıdır (İBEY Ek-1,7). Yönetmelik Ek-1 7.bentteki “30/12/2006 tarihli ve 26392 4 üncü Mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan *Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler İle İlgili Yönetmeliğe*” yapılan atıf hala değiştirilmemiştir. Ancak sözkonusu Yönetmelik mülga olduğundan, aynı adlı 30.06.2016 Resmi Gazete tarih, 29758 sayılı Yönetmelik hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Çalışanların dikkatsizlikle yaklaşabilecekleri mesafede bulunan bina elektrik tesislerinin gerilim altındaki bölümlerine doğrudan doğruya yahut günlük hayatta kullanılan aletlerle dokunulmasını önleyici teknik tedbirler alınmalıdır. Elektrik tesisatı, ehliyetli elektrikçiler tarafından tesis edilmeli, bakım ve işletmesi sağlanmalıdır. Bu hususlarda Elektrik ile İlgili Fen Adamlarının Yetki, Görev ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik⁵¹ hükümlerine uyulmalıdır.⁵²

İşyerinin ana pano ve tali elektrik panolarında seçicilik ilkesine uygun kaçak akım rölesi (artık akım anahtarı) tesis edilmelidir (İBEY Ek-1,8).⁵³ İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı tarafından yapılan bir araştırmada 2019 yılında meydana gelen yangınların %21,2’sinin (4.780), 2020 yılının ilk 4 ayında meydana gelen yangınların %24,2’sinin (1.604) elektrik kontağı kaynaklı yangınlar olduğu anlaşılmıştır.⁵⁴ Bu rakamlara elektrikli ev aletlerinden kaynaklı yangınların dahil olmadığını da belirtelim. Çelik’e göre; binalarda elektrik tesisatı ile ilgili tedbirlerin alınması ve de özellikle binalarda 300mA’lık kaçak akım

⁴⁹ RG., 21.08.2001, 24500.

⁵⁰ RG., 30.06.2016, 29758.

⁵¹ RG., 11.11.1989, 20339.

⁵² Yağımlı/ Tozan, Elektrikli Çalışmalarda İş Sağlığı ve Güvenliği, s.113.

⁵³ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.38.

⁵⁴ İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstatistik Daire Başkanlığı, İstatistikler 2020, s.9 vd., <http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/20205816261047965639829.PDF> (Giriş: 01.06.2020).

rölesinin tesis edilmesi elektrik kaynaklı yangınları önleyecek önlemlerin başında gelir. Çünkü 300mA'lık kaçak akım rölesi tesis edilen bir binada, elektrik kaynaklı yangın riski büyük oranda önlenmiş olacaktır.⁵⁵

Parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli ve zararlı maddelerin üretildiği, işlendiği ve depolandığı yerlerde, yüksek bina ve bacalar ile direk veya sivri çıkıntılar gibi yüksek yerler bulunan binalarda, yıldırıma karşı yürürlükteki mevzuatın öngördüğü tedbirler alınmalı ve tesisler kurulmalıdır (İBEY Ek-1,9).

Elektrik, havalandırma ve yangın tesisatıyla ilgili periyodik bakım ve kontroller İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği⁵⁶ hükümlerine uygun şekilde yapılır (İBEY Ek-1,2).

c) Acil çıkış yolları ve kapıları

İşveren, acil çıkış yollarını ve kapılarını her zaman kullanılabilir durumda tutmakla mükelleftir (İBEY m.5/f.1,b). Bu bağlamda işyerlerindeki bütün acil çıkış yolları ve kapılarının;

1) Doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılması sağlanmalı ve önlerinde ya da arkalarında çıkışı önleyecek hiçbir engel bulunmamalıdır.

2) Herhangi bir tehlike durumunda, bütün çalışanların işyerini derhal ve güvenli bir şekilde terk etmelerini mümkün kılacak şekilde tesisi sağlanmalıdır. Gerekli durumlarda bu konuyla ilgili planlar hazırlanarak düzenli tatbikatlar yapılmalıdır.

3) Sayısı, nitelikleri, boyutları ve yerleri; yapılan işin niteliğine, işyerinin büyüklüğüne, kullanım şekline, işyerinde bulunan ekipmana ve bulunabilecek azami kişi sayısına göre belirlenmelidir. Bu işlemlerin *Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik*⁵⁷ hükümlerine uygun olması sağlanır.

⁵⁵ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.38-39.

⁵⁶ RG., 25.04.2013, 28628.

⁵⁷ RG., 27.11.2007, 2007/12937 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile.

4) Acil çıkış kapılarının, acil durumlarda çalışanların hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde olması sağlanır. Bu kapılar dışarıya doğru açılmalıdır. Acil çıkış kapısı olarak raylı veya döner kapılar kullanılamaz.

5) Acil çıkış yolları ve kapıları ile buralara açılan yol ve kapılarda çıkışı zorlaştıracak hiçbir engel bulunmaması, acil çıkış kapılarının kilitli veya bağlı olmaması sağlanır.

6) Acil çıkış yolları ve kapıları, *Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği*'ne⁵⁸ uygun şekilde işaretlenir. İşaretlerin uygun yerlere konulması ve kalıcı olması sağlanmalıdır.

7) Aydınlatılması gereken acil çıkış yolları ve kapılarında, elektrik kesilmesi halinde yeterli aydınlatmayı sağlayacak ayrı bir enerji kaynağına bağlı acil aydınlatma sistemi bulundurulmalıdır (İBEY Ek-1,10).

ç) Yangınla mücadele

İşyerinin büyüklüğüne, yapılan işin özelliğine, işyerinde bulunan ekipmanlara, kullanılan maddelerin fiziksel ve kimyasal özelliklerine ve işyerinde bulunabilecek azami kişi sayısına göre, işyerinde etkili ve yeterli yangın söndürme ekipmanı ile gerektiğinde yangın detektörleri ve alarm sistemleri bulundurulmalıdır (İBEY Ek-1,11). Yangın söndürme ekipmanları her zaman kullanıma hazır bulundurulurken, bu ekipmanların mevzuatın öngördüğü periyotlarda bakımı ve kontrolü yapılmalıdır. Yangın söndürme ekipmanları kolay kullanılabilir nitelikte olmalıdır. Bu ekipmanların görünür ve kolay erişilir yerlere konulması ve önlerinde engel bulundurulmaması gerekir (İBEY Ek-1,12).

Yangın söndürme ekipmanı ve bulunduğu yerler *Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği*ne uygun şekilde işaretlenir. İşaretler uygun yerlere konulur ve bu işaretlerin kalıcı ve görünür olması sağlanır (İBEY Ek-1,13).

İşyerlerinde bağımsız kaçış, çıkış ve merdivenler ile yangınla ilgili bütün özel düzenlemelerin *Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik*⁵⁹ hükümlerine uygun olması esastır (İBEY Ek-1,14).

⁵⁸ RG., 11.09.2013, 28762.

⁵⁹ RG., 19.12.2007, 26735.

d) Kapalı işyerlerinin havalandırılması

İşyeri binalarının yapım ve donatımında yapay malzemeler her geçen gün daha da fazla kullanılmaktadır. Yapay malzemelerin ise insan sağlığına zarar verdiği kuşkusuzdur. Özellikle geçici işyeri ve konutlarda kullanılan malzeme ve bina donanımında tercih edilen çözüm yöntemleri çalışan sağlığını tehdit eder noktaya ulaşmıştır. İşyeri binaları ve eklentilerinde kullanılan yapay malzeme ve donanımlar özellikle sıcaklık, nem, akustik, radyoaktivite, elektriksel alanlar, manyetik alanlar, ışık, gaz ve partiküller açısından çalışan sağlığını tehdit edebilen parametrelerdir. İşyerleri ve eklentilerinde hava kirletici olarak ise; uçucu organik bileşenler, formaldehit, pestisitler, karbondioksit, karbon monoksit, azot dioksit, kurşun, asbest, radon, biyolojik kirleticiler ve solunabilir parçacıklar sayılabilir.⁶⁰

İşveren işyeri bina ve eklentilerinde yeterli aydınlatma, *havalandırma* ve termal konfor (ısı) sağlamakla yükümlüdür (İBEY m.5/f.1,e). Kapalı işyerlerinde çalışanların ihtiyaç duyacakları yeterli temiz havanın bulunması sağlanmalıdır. Yeterli hava hacminin tespitinde, çalışma yöntemi, çalışan sayısı ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınır (İBEY Ek-1,15).

Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek atıkların ve artıkların derhal dışarı atılması gerekir. Bu amaçla; boğucu, zehirli veya tahriş edici gaz ile toz, buğu, duman ve fena kokuları ortam dışına atacak şekil ve nitelikte, genel havalandırma sisteminden ayrı olarak mekanik (cebri) havalandırma sistemi kurulmalıdır (İBEY Ek-1,16).

Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanır. Havalandırma sisteminin çalışmaması, iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli ise “arızayı bildiren kontrol sistemi” kurulur. Mekanik ve genel havalandırma sistemlerinin bakım ve onarımları ile uygun filtre kullanım ve değişimleri yıllık olarak yetkili ki-

⁶⁰ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.39.

şilere yaptırılmalıdır (İBEY Ek-1,17). Pasif (suni) havalandırma sistemlerinde ise hava akımının, çalışanları rahatsız etmeyecek, çalışanların fiziksel ve psikolojik durumlarını olumsuz etkilemeyecek, ani ve yüksek sıcaklık farkı oluşturmayacak şekilde olması sağlanmalıdır (İBEY Ek-1,18).

e) Ortam sıcaklığı

Termal konforu oluşturan ana parametre ortam sıcaklığıdır. Nem, hava akımı ve radyant ise termal konfor için yardımcı parametrelerdir.⁶¹ İşyerlerinde termal konfor (ısı) şartlarının çalışanları rahatsız etmeyecek, çalışanların fiziksel ve psikolojik durumlarını olumsuz etkilemeyecek şekilde olması esastır (İBEY Ek-1,19/ c.1). İşyeri bina ve eklentilerindeki aşırı ısı değişimleri, çok sıcak ve çok soğuk çalışmanı ve çalışmayı olumsuz etkiler. Bunun tam karşıtı olarak, merkezi ısıtma sistemleri de yapılarda sıcaklığı tüm odalara eşit yaydığından ısıl bir monotonluk oluşturur. Termik monotonluk yorgunluğa, depresyona, tansiyon rahatsızlığına, terleme düzensizliğine ve çeşitli alerjilere yol açabilir. Bu nedenle çalışılan ortamın sıcaklığının, çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olması sağlanmalıdır. Dinlenme, bekleme ve soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amaçlarına göre yeterli sıcaklıkta bulundurulmalıdır (İBEY Ek-1,19/c.2 ve 3).

Isıtma ve soğutma amacıyla kullanılan araçlar, çalışmanı rahatsız etmeyecek ve kaza riski oluşturmayacak şekilde yerleştirilmeli, bakım ve kontrolleri yapılmalıdır. İşyerlerinde termal konfor şartlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde *TS EN 27243* standardından yararlanılabilir (İBEY Ek-1,19, c.4). Bazı işler nitelikleri itibarıyla sürekli soğuk ortamda yahut sürekli sıcak ortamda çalışılmasını gerektirebilir. Örneğin soğuk hava depolarında çalışanlar sürekli soğuk havaya maruz kalmaktadırlar. Bu gibi durumlarda sürekli soğuk ve sürekli sıcak havaya maruz kalan çalışanları koruyucu tedbirlerin alınması gerekir.⁶²

⁶¹ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.39.

⁶² Selek, İş Sağlığı ve Güvenliği, s.211.

Çalışma ortamının fazla ısıtılması yahut işyeri fiziksel malzeme seçiminden dolayı fazla ısınması halinde çalışanın solunumu zorlaşmakta, havadaki nem oranı ve hava akımı azalmakta ve iç ortam da daha fazla toz ve bakteri birikmektedir.⁶³ İşyerinde ideal ısı şartlarının sağlanması açısından iç mekanlardaki rölatif nem oranının %40-70 aralığında olması beklenir. Ortamdaki nem oranının yüzde 40'ın altında olması durumunda havada toz ve mikrop daha fazla barınacak ve netice itibariyle bakteriler oluşacaktır. Tam karşıtı olarak, eğer nem oranı çok yüksek olursa bu sefer de çalışma ortamında küf ve mantar oluşacaktır. Nem oranının düşüklüğü solunumu güçleştirir, vücutta enfeksiyon hastalıkları, stres ve yorgunluk belirtilerini artırır. Nem oranının yüksekliği ise, eklem romatizması ve astım hastalığında etkili olmaktadır.⁶⁴

Yapılan işin niteliğine göre, sürekli olarak çok sıcak veya çok soğuk bir ortamda çalışılması ve bu durumun değiştirilmemesinin zorunlu olduğu hallerde, çalışanları fazla sıcak veya soğuktan koruyucu tedbirler alınmalıdır (İBEY Ek-1,20). İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencerelerin ve çatı aydınlatmalarının, güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olması sağlanmalıdır (İBEY Ek-1,21).

Aşırı sıcaklarda işçinin talep edebileceği hakların neler olduğuna ilişkin öğreti ve yargı kararlarında doğrudan bir veriye Türk hukukunda rastlanılmamıştır. Alman hukukunda ise aşırı sıcaklarda işyerinde işveren ile işçinin haklarının dengelenmesi kıstas alınarak çeşitli önlemler tercih edilmektedir. Örneğin; iş temposunun değiştirilmesi, ara dinlenmelerin ayarlanması, ücretsiz içecek verilmesi, çalışma saatlerinin günün serin saatlerine kaydırılması, kıyafet serbestisi veya çalışma süresinin geçici olarak kısaltılması uygulamaları gibi. Ancak, işçiye sıcaklarda çalışmaktan kaçınma talep hakkı verilmemiştir. Sadece somut bir sağlık

⁶³ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.39-40 ve atıfta anılan: Motör, Deniz, Edirne'de Bir İşletmede İç Ortam Hava Kalitesi ve Çalışanların Sağlığına Olan Etkilerinin Değerlendirilmesi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2011.

⁶⁴ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.40 ve atıfta anılan: Alptekin, O., Binalarda İç Hava Kalitesi Toz Partiküllerinin İç Mekan Hava Kalitesi Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

tehlikesi varsa, bu istisnai durumlarda çalışmaktan kaçınma talebi kabul edilebilir (İSGK m.13).⁶⁵

f) Aydınlatma

Aydınlatmanın işlevi işin iyi görülmesidir. İyi ve kaliteli bir aydınlatma, aydınlatılması gereken alana gerek duyulan kadar ışık veren bir aydınlatma sistemiyle mümkün olur. Yetersiz yapılan aydınlatma çalışanların ve işyerinin güvenliği ve konforu açısından sorunlar yaratır.⁶⁶ İyi bir aydınlatmanın çalışan sağlığı açısından en temel faydaları; çalışanın göz sağlığını koruması ve muhtemel kazaları önleyebilmesidir. Aydınlatma aynı zamanda çalışanlarda olumlu psikolojik etki sağlar ve birikimli kas ve iskelet travmaları ve pek çok iş kazasını önler.⁶⁷

İşyerlerinin gün ışığıyla yeter derecede aydınlatılmış olması esastır. İşin konusu veya işyerinin inşaa tarzı nedeniyle gün ışığından yeterince yararlanılamayan hallerde yahut gece çalışmalarında, suni (yapay) ışıkla uygun ve yeterli aydınlatma sağlanmalıdır. İşyerlerinin aydınlatmasında *TS EN 12464-1: 2013; TS EN 12464-1.2011: 2012* standartları esas alınır (İBEY Ek-1,22).

Çalışma mahalleri ve geçiş yollarındaki aydınlatma sistemleri, çalışanlar için kaza riski oluşturmayacak türde olmalı ve uygun şekilde yerleştirilmelidir (İBEY Ek-1,23). Aydınlatma sisteminin devre dışı kalmasının çalışanlar için risk oluşturabileceği yerlerde yeterli aydınlatmayı sağlayacak ayrı bir enerji kaynağına bağlı acil aydınlatma sistemi bulundurulmalıdır (İBEY Ek-1,24)

g) İşyeri tabanı, duvarları, tavanı ve çatısı

İşyeri, çalışanların fiziksel faaliyetleri, yapılan işlerin niteliği ve termal konfor şartları dikkate alınarak uygun bölümlere ayrılmalıdır (İBEY

⁶⁵ Memento, Personalrecht, s.159.

⁶⁶ Çelik, Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, s.40; Selek, İş Sağlığı ve Güvenliği, s.212.

⁶⁷ Selek, İş Sağlığı ve Güvenliği, s.212.

Ek-1,25). İşyerlerinde, taban döşeme ve kaplamalarının sağlam, kuru ve mümkün olduğu kadar düz, kaymaz ve seviye farkı bulunmayacak bir şekilde olması sağlanmalıdır. Buralarda tehlikeli eğimler, çukurlar ve engeller bulundurulmaz. Patlayıcı ve tehlikeli maddelerin imal edildiği, işlendiği ve depolandığı işyeri binalarında taban, tavan, duvar ve çatıların *Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik* hükümlerine uygun olması sağlanır (İBEY Ek-1,26).

Taban ve asma kat döşemeleri, üzerine konulacak makine, araç-geçerç ve benzeri malzeme ile buralarda bulunabilecek çalışanların ağırlığına dayanabilecek şekilde yapılmalıdır (İBEY Ek-1,27). Yine, işyerlerinde taban döşeme ve kaplamaları, tavan ve duvarlar uygun hijyenik şartları sağlayacak şekilde temizlemeye elverişli ve sağlık ve güvenlik yönünden uygun malzemedan yapılmalıdır (İBEY Ek-1,28).

İşyerlerinde bina, avlu, geçit ve ulaşım yollarında ve bunların civarında bulunan saydam veya yarı saydam duvarlar ile özellikle camlı bölmeler, açık bir şekilde işaretlenmelidir. Ayrıca bu yerler güvenli malzemedan yapılmalı veya çarpma ve kırılmaya karşı korunmalıdır (İBEY Ek-1,29).

İşyerlerinin çatıları dayanıklı malzemedan inşa edilmeli, mevsim şartları dikkate alınarak çalışanları dış etkilerden tamamen koruyacak ve iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk oluşturmayacak şekilde yapılmalıdır (İBEY Ek-1,31).

Yeterli sağlamlıkta olmayan çatılara çıkılmasına ve buralarda çalışılmasına, güvenli çalışmayı temin edecek ekipman sağlanmadan izin verilmemelidir (İBEY Ek-1,32).

ğ) Pencereleler

İşyerlerinde pencerelerin ve tavan pencerelerinin, güvenli bir şekilde açılır, kapanır ve ayarlanabilir olması sağlanmalıdır. Pencereleler açık olduklarında çalışanlar için herhangi bir tehlike oluşturmayacak şekilde

yerleştirilmelidir. Çalışanları, pencere ve menfezlerden gelen güneş ışığının, ısısının ve hava akımlarının olumsuz etkilerinden koruyacak gerekli tedbirler alınmalıdır (İBEY Ek-1,33).

Pencerelerin güvenli bir şekilde temizlenebilir özellikte olması sağlanmalıdır. Ayrıca pencerelerin, temizlik ekipmanlarının kullanılmasına uygun olması sağlanır veya temizliğini yapanlar ile temizlik sırasında bina içinde ve dışında bulunanlar için tehlike oluşturmayacak araç-gerçekler seçilir (İBEY Ek-1,34).

h) Kapılar ve girişler

Kapı ve girişlerde aşağıdaki esaslara uyulmalıdır:

1) Kapı ve girişlerin yerlerinin, sayılarının, boyutlarının ve yapıldıkları malzemelerin, buldukları oda ve alanların yapısı ile kullanım amacına ve çalışanların rahatça girip çıkmalarına uygun olması sağlanır.

2) Her iki yöne açılabilen kapılar saydam malzemeden yapılır veya bu kapılarda karşı tarafın görünmesini sağlayan saydam kısımlar bulunur.

3) Saydam veya yarı saydam kapıların yüzeyleri çalışanlar için tehlike oluşturmayan güvenli malzemeden yapılır veya kırılmalara karşı korunur. Saydam kapıların üzeri kolayca görünür şekilde işaretlenir.

4) Raylı kapılarda raydan çıkmayı ve devrilmeyi önleyici güvenlik sistemi bulunur.

5) Yukarı doğru açılan kapılarda aşağı düşmeyi önleyici güvenlik sistemi bulunur.

6) Kaçış yollarında bulunan kapılar, uygun şekilde işaretlenir. Bu kapılar yardım almaksızın her zaman ve her durumda içeriden açılabilir özellikte olur.

7) Araçların kullanıldığı geçit ve kapılar yayaların geçişi için güvenli değilse, bu mahallerde yayalar için ayrı geçiş kapıları bulunur. Bu kapılar açıkça işaretlenir ve bu kapıların önlerinde hiçbir engel bulunmaz.

8) Mekanik kapıların çalışanlar için kaza riski taşımayacak şekilde çalışması sağlanır. Bu kapılarda kolay fark edilebilir ve ulaşılabilir acil

durdurma cihazları bulunması ve herhangi bir güç kesilmesinde otomatik olarak açılır olmaması durumunda kapıların el ile de açılabilmesi sağlanır (İBEY Ek-1,1,35).

1) Ulaşım yolları - tehlikeli alanlar

Merdiven, koridor, geçiş yolu, yükleme yeri ve rampa dâhil bütün yolların, yaya ve araçların güvenli hareketlerini sağlayacak ve yakınlarında çalışanlara tehlike oluşturmayacak şekil ve boyutlarda olması sağlanmalıdır. İşyeri içerisindeki erişim yollarının engebeli, çukur, kaygan olmaması gerekir. Ayrıca bu yolların bakımları düzenli bir şekilde yapılmalıdır (İBEY Ek-1,36).

İşyerinde yayalar tarafından veya malzeme taşımada kullanılan yolların, bulunabilecek azami kullanıcı sayısına ve yapılan işin niteliğine uygun boyutlarda olması sağlanmalıdır. Ayrıca bu yollar açıkça işaretlenmelidir. Malzeme taşınan yollarda yayalar için yeterli güvenlik mesafesi bırakılmalıdır (İBEY Ek-1,37).

Araç geçiş yolları ile kapılar, yaya geçiş yolları, koridorlar ve merdivenler arasında yeterli mesafe bulunması sağlanmalıdır. Çalışma mahallerinde yapılan iş, kullanılan makine ve malzeme göz önüne alınarak, çalışanların korunması amacıyla araç geçiş yolları açıkça işaretlenmelidir (İBEY Ek-1,38).

Yapılan işin özelliği nedeniyle malzeme veya çalışanların düşme riski bulunan tehlikeli alanlara, görevli olmayan kişilerin girmesi uygun araç ve gereçlerle engellenmelidir. Tehlikeli alanlara girme yetkisi olan kişilerin korunması için uygun tedbirler alınmalı ve bu alanlar açıkça işaretlenmelidir (İBEY Ek-1,39).

Yüksek geçit, platform veya çalışma sahanlıklarının serbest bulunan bütün tarafları ile çalışanların yüksekte düşme riskinin bulunduğu yerlere, düşmelere karşı uygun korkuluklar yapılır. Bu korkuluk ve ara elemanlarının yükseklikleri, dayanımı ve açıklıkları çalışma alanının

güvenliğini sağlayacak ve buralardan düşme riskini ortadan kaldıracak nitelikte olmalıdır (İBEY Ek-1,40).

i) Merdivenler

Merdivenler, ilgili mevzuatın öngördüğü hükümler esas alınarak sağlık ve güvenlik yönünden risk oluşturmayacak şekilde yapılmalıdır. Merdivenlerin; işyerinin büyüklüğüne, yapılan işin özelliğine, işyerinde bulunabilecek azami kişi sayısına göre, ateşe dayanıklı yanmaz malzemedir, sağlam, yeterli genişlik ve eğimde, etrafı düşmelere karşı uygun korkuluklarla çevrili olması sağlanır (İBEY Ek-1,41).

j) Yürüyen merdivenler ve bantlar için özel tedbirler

Yürüyen merdiven ve bantların güvenli bir şekilde çalışması ve gerekli güvenlik donanımlarının bulunması sağlanmalıdır. Bunlarda kolay fark edilir ve kolay ulaşılır acil durdurma tertibatı olmalıdır (İBEY Ek-1,42).

k) Yükleme yerleri ve rampalar

Yükleme yerleri ve rampalarının, taşınacak yükün boyutlarına uygun olması ve çalışanların düşmesini önleyecek şekilde güvenli olması gerekir. Bu yerlerde en az bir çıkış yeri bulunması, belirli bir genişliğin üzerinde olan yükleme yerlerinde ise teknik olarak mümkünse her iki uçta da çıkış yeri bulunması sağlanmalıdır (İBEY Ek-1,43).

l) Çalışma yeri boyutları ve hava hacmi - çalışma yerinde hareket serbestliği

Çalışma yerinin taban alanının, yüksekliğinin ve hava hacminin, çalışanların sağlık ve güvenliklerini riske atmadan işlerini yürütebilmeleri, rahat çalışmalarını için, yeterli olması sağlanır. İşyerlerinin hava hacminin hesabı; makine, malzeme ve benzeri tesislerin kapladığı hacimler de dâhil edilerek yapılmalıdır (İBEY Ek-1,44).

Çalışanın işini yaptığı yerde rahat hareket edebilmesi için yeterli serbest alan bulundurulmalıdır. İşin özelliği nedeniyle bu mümkün değilse, çalışma yerinin yanında serbest hareket edebileceği alan olması sağlanır (İBEY Ek-1,45).

m) Dinlenme yerleri

Yapılan işin özelliği nedeniyle *çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli hallerde veya 10 ve daha fazla çalışanın bulunduğu işyerlerinde*, uygun bir dinlenme yeri sağlanır. İş aralarında uygun dinlenme imkânı bulunan “büro ve benzeri işlerde” ayrıca dinlenme yeri aranmaz. İşyerlerinde daha uygun bir yer yoksa gerekli şartların sağlanması şartıyla, yemek yeme yerleri dinlenme yeri olarak kullanılabilir (İBEY Ek-1,46).

Çalışma süresi, işin gereği olarak sık ve düzenli aralıklarla kesiliyorsa ve ayrı bir dinlenme yeri yoksa çalışanların sağlığı ve güvenliği açısından gerekli olan hallerde, bu aralarda çalışanların dinlenebileceği uygun yerler sağlanmalıdır (İBEY Ek-1,47).

n) Yemek yeme yeri

Yemeklerini işyerinde yemek durumunda olan çalışanlar için, rahat yemek yenebilecek nitelik ve genişlikte, uygun termal konfor (ısı konforu) ve hijyen şartlarını haiz yeteri kadar ekipman ve araç-gereç ile donatılmış yemek yeme yeri sağlamalıdır. İşyerlerinde daha uygun bir yer yoksa gerekli şartların sağlanması şartıyla, dinlenme yerleri yemek yeme yeri olarak kullanılabilir. İşveren, çalışanlarına belirtilen şartları taşımak kaydıyla işyeri dışında yemek imkânı sağlayabilir (İBEY Ek-1,48).

o) Gebe ve emziren kadınlar

Gebe ve emziren kadınların uzanarak dinlenebilecekleri uygun şartlar sağlanmalıdır. Bu yükümlülükler yerine getirilirken *Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım*

*Yurtlarına Dair Yönetmelik*⁶⁸ hükümleri de dikkate alınmalıdır (İBEY Ek-1,49).

ö) Soyunma yeri ve elbise dolabı

Çalışanların belli tipte kıyafet giymesine ilişkin kurallar resmi kaynaklar veya özel kaynaklardan doğabilir. İşin niteliği itibariyle ve özellikle çalışan sağlığını ve iş güvenliğini önceleyen koruyucu üniforma-kıyafetlerin giyilmesi çoğu zaman bu hususa ilişkin çıkarılmış mevzuattan kaynaklanır. Örneğin “Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık Ve Kıyafetine Dair Yönetmelik” resmi kaynaklı bir düzenlemedir. Bununla birlikte bazı işyerlerinde, işveren tarafından kılık-kıyafet kurallarının belirlendiği “işyeri kıyafet yönetmeliği” yayınlanabilmektedir veya personel yönetmeliği yahut disiplin yönetmeliği içerisine kılık kıyafet kuralları yerleştirilebilmektedir. Bu sonuncusu ise özel hukuk kaynaklı düzenlemelerdir. Çalışanın ve işin güvenliğini, işyerinin düzenini ve imajını korumak amacı ile yapılması kaydı ile bu tip uygulamaların özellikle işyerinin prestij, düzen ve işyerinin temsil ettiği markanın korunması adına oldukça önemli ve hukuka uygun olduğu söylenebilir.⁶⁹

İş elbisesi giyme zorunluluğu olan çalışanlar için, yeterli büyüklükte, uygun aydınlatma, havalandırma, termal konfor ve hijyen şartlarını haiz, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı soyunma yerleri sağlanmalıdır. Çalışanların soyunma yerleri dışındaki yerlerde giysilerini değiştirmelerine izin verilmez. Soyunma yerlerinin kolayca ulaşılabilir ve yeterli kapasitede olması ve buralarda yeterli sayıda oturma yeri bulunması gerekir (İBEY Ek-1,50).

Soyunma odalarında her çalışan için çalışma saatleri içinde giysilerini koyabilecekleri yeterli büyüklükte kilitli dolaplar bulundurulur.

⁶⁸ RG., 16.08.2013, 28737.

⁶⁹ Gürçal, Semra: İşverenin İşyerinde Kılık Kıyafet Düzenleme Hakkı ve İş Yerinde Giyim/ Görünüm Kuralları, 30.05.2018, <http://www.ozgunlaw.com/tr-TR/HDetay/isverenin-is-yerinde-kilik-kiyafet-duzenleme-hakki-ve-is-yerinde-giyim--gorunum-kurallari-385.html> (Giriş: 02.06.2020).

Nemli, tozlu, kirli, tehlikeli maddeler ile çalışılan yerlerde ve benzeri işlerde iş elbiseleri ile harici elbiselerin ayrı yerlerde saklanabilmesi için yan yana iki bölmeli veya iki ayrı elbise dolabı sağlanmalıdır. Soyunma yeri gerekmeyen işyerlerinde çalışanların elbiselerini koyabilecekleri uygun bir yer ayrılmalıdır (İBEY Ek-1,51).

p) Duşlar ve lavabolar

Yapılan işin veya sağlıkla ilgili nedenlerin gerektirmesi halinde veya çalışanların yıkanmalarının temizlenmelerinin gerektiği her durumda, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı sıcak ve soğuk akan suyu bulunan uygun yıkanma yerleri ve duşlar tesis edilmelidir. Duşlar, çalışanların rahatça yıkanabilecekleri genişlikte, dışarıdan içerisi görünmeyecek, uygun havalandırma, aydınlatma, termal konfor ve hijyen şartları sağlanacak şekilde yapılmalıdır (İBEY Ek-1,52).

Duşlar ve lavaboların her zaman çalışanların kullanımına hazır halde olması sağlanır ve buralarda gerekli temizlik malzemeleri bulundurulur. Duş veya lavaboların soyunma yerlerinden ayrı yerlerde bulunması durumunda, duş ve lavabolar ile soyunma yerleri arasında kolay bağlantı sağlanmalıdır (İBEY Ek-1,53).

Duş tesisi gerektirmeyen işlerde, çalışma yerlerinin ve soyunma odalarının yakınında, gerekiyorsa akan sıcak suyu da olan, lavabolar bulunmalıdır. Lavabolar erkek ve kadın çalışanlar için ayrı ayrı yapılmalıdır (İBEY Ek-1,54).

r) Tuvalet ve lavabolar

Çalışma yerlerine, dinlenme odalarına, soyunma yerlerine, duş ve yıkanma yerlerine yakın yerlerde, kadın ve erkek çalışanlar için ayrı ayrı olmak üzere, uygun havalandırma, aydınlatma, termal konfor ve hijyen şartları sağlanacak nitelikte yeterli sayıda tuvalet, lavabolar tesis edilmelidir. Tuvalet ve lavabolarda gerekli temizlik malzemeleri bulundurulmalıdır (İBEY Ek-1,55).

Tuvalet ve lavabolar, insan ve çevre sağlığı yönünden risk oluşturmayacak şekilde su depolarına, su geçen yerlere, gıda maddelerinin depolandığı veya işlendiği yerlere uzak şekilde yerleştirilmelidir (İBEY Ek-1,56).

s) Atık sulara drenaj kanalı

İşyerlerinde atık ve birikinti suların aktığı ve toplandığı yerler, özel veya genel bir kanalizasyona veya fosseptiğe bağlanmalı ve uygun bir kapak ile örtülmelidir. Bu yerlerin çalışılan mahalden yeteri kadar uzakta bulunması sağlanmalıdır. Atık su kanalizasyon kotunun kurtarmadığı durumlarda ise cebri olarak drenaj yapılarak taşmanın önlenmesi gerekir (İBEY Ek-1,57).

ş) İlk Yardım odaları

İşyerinin büyüklüğü, yapılan işin niteliği ve kaza riskine göre, işyerinde bir ya da daha fazla ilkyardım ve acil müdahale odası bulunması sağlanır (İBEY Ek-1,58). İlk yardım odaları yeterli ilk yardım malzemesi ve ekipmanı ile donatılır ve buralarda sedyeler kullanıma hazır halde bulundurulur. Bu yerler, *Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği'* ne uygun şekilde işaretlenmelidir (İBEY Ek-1,59).

Çalışma şartlarının gerektirdiği her yerde ilkyardım ekipmanları kolay erişilebilir yerlerde bulundurulmalı, Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliğine uygun şekilde işaretlenmelidir. Yine, acil servis adresleri ve telefon numaraları görünür yerlerde bulundurulmalıdır (İBEY Ek-1,60).

t) Engelli çalışanlar

Anayasa'nın 50.maddesinin 2.fikrasına göre; "... *bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar*". Yönetmeliğin Ek-1 61.bendinde bu genel ilkenin somutlaşmış bir yansıma-

sı görülür.⁷⁰ İlgili hükme göre; “Engelli çalışanların bulunduğu işyerlerinde bu çalışanların durumları dikkate alınarak gerekli düzenleme TS 9111- TS 12460 standartları göz önünde bulundurularak yapılır. Bu düzenleme özellikle engelli çalışanların doğrudan çalıştığı yerlerde ve kullandıkları kapı, geçiş yeri, merdiven, servis araçları, duş, lavabo ve tuvaletlerde yapılır” (İBEY Ek-1,61). Söz konusu standartlar bir iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliği içerisine yerleştirilerek, içeriği işveren açısından bir iş güvenliği yükümlülüğü haline getirilmiş ve somutlaştırılmıştır.

u) Açık alanlardaki çalışmalarda özel önlemler

İşyerindeki açık çalışma yerleri, yollar ve çalışanların kullandığı diğer açık alanlar, yaya ve araç trafiğinin güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. İşyeri sahasındaki ana yollar, tamir, bakım, gözetim ve denetim için kullanılan diğer yollar ile yükleme ve boşaltma yerlerinde, kapılar ve girişler, ulaşım yolları-tehlikeli alanlar, merdivenler, yürüyen merdivenler ve bantlar için özel tedbirler başlıkları altında belirtilen hususlar uygulanır. Ulaşım yolları-tehlikeli alanlar başlığı altında belirtilen hususlar aynı zamanda açık alanlardaki çalışma yerlerinde de uygulanır (İBEY Ek-1,62). Açık çalışma alanları gün ışığının yeterli olmadığı hallerde uygun şekilde aydınlatılmalıdır (İBEY Ek-1,63).

Açık alanda yapılan çalışmalarda riskler değerlendirilerek çalışanlar özellikle; olumsuz hava şartlarına ve gerekli hallerde cisim düşmelerine, zararlı düzeyde gürültüden ve gaz, buhar, toz gibi zararlı dış etkilere, ayrıca düşme ve kaymalara karşı korunur (İBEY Ek-1,64). Açık alanda yapılan çalışmalarda çalışanların, herhangi bir tehlike durumunda işyerini hemen terk etmeleri veya kısa sürede yardım alabilmeleri sağlanır (İBEY Ek-1,65).

⁷⁰ Selek, İş Sağlığı ve Güvenliği, s.216.

ü) Barınma yerleri

İşveren çalışanların barınma ihtiyaçlarını karşılıyorsa, barınma şartlarını çalışanların sağlığı ve güvenliğini koruyacak şekilde düzenlemelidir (İBEY m.5/f.1,ğ). Bu bağlamda barınma, dinlenme ve sosyal amaçlı kullanılan tesisler, yanıcı olmayan ve kolay tutuşmayan malzemeden inşa edilmelidir. Barınma amacıyla çadır ve branda kullanılamaz. Barınma yerlerinin ısıtılmasında, duman, gaz ve yangın tehlikesine karşı gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu yerlerin ısıtılmasında mangal, maltız, açık ateş ve benzeri kullanılmamalıdır (İBEY Ek-1,66).

Barınma yerlerinde uygun ve yeterli hijyenik şartlar, aydınlatma, havalandırma ve termal konfor şartları sağlanmalı, yeterli sayıda tuvalet, lavabo ve duş yerleri bulunmalıdır. Buralarda temizlik malzemeleri ile üst baş temizliği için gerekli araç-gereç ve makineler sağlanmalıdır (İBEY Ek-1,66).

v) Çalışan konutları

Çalışan konutları, sağlık gereklerine ve teknik şartlara uygun bir şekilde inşa edilmelidir. Bu konutlarda bir konutta bulunması gereken tesisat kurulur ve tertibat bulundurulur. Çalışan konutlarının, aileleri ile birlikte oturan çalışanlar için ayrı ev veya apartman şeklinde olması sağlanır. Bekâr çalışanlara özgü binalarda, kadınlar ve 18 yaşından küçük çocukların, erkeklerin bulunduğu kısım ile bağlantısı olmayan ve birbirinden ayrı özel kısımlarda yatırımları gerekir (İBEY Ek-1,67).

4. Çalışanların Bilgilendirilmesi, Görüşlerinin Alınması ve Katılımlarının Sağlanması Yükümlülüğü

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 16.maddesinde işverenin çalışanları bilgilendirme yükümlülüğü getirilmiştir.⁷¹ İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelikte bu yükümlülük somutlaştırılmıştır. İşveren, çalışanları ve/veya çalışan

temsilcilerini, yönetmelikte belirtilen konularda, işyerinde bulunan sağlık ve güvenlikle ilgili riskler ve alınan tedbirler hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür (İBEY m.6). Yine, işveren, yönetmelikte belirtilen konularda çalışanların ve/veya çalışan temsilcilerinin görüşlerini almak ve katılımlarını sağlamakla mükelleftir (İBEY m.7).⁷²

V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin çıkarılmış her bir yönetmeliğin ayrı bir önemi olsa da, çatı yönetmelik olması, uygulama alanı açısından iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi oranına doğrudan etkisi İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmeliği diğer yönetmelikler arasında öne çıkarmaktadır. Ancak gerek mevzuatın oluşturulmasındaki özen, gerekse öğreti ve uygulamada verilen değer açısından iş güvenliği literatüründe bu yönetmeliğe çok mütevazı bir alan ayrıldığı söylenebilir. Bu bağlamda, yönetmeliğin gönderme yaptığı diğer iş güvenliği yönetmeliklerinin büyük çoğunluğu neredeyse birebir Avrupa Birliği Direktiflerinden çeviridir ve direktifler ise genel ve soyuttur; uygulama için yeterli gelmez. Kanaatimizce İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik, uygulamaya yönelik olarak geliştirilmeli ve tebliğ, genelge gibi alt mevzuatla desteklenmelidir.

Çatı yönetmelik ve içinde atıf yapılan diğer yönetmelikler yeterli ayrıntıyı içermemektedir ve bu nedenle de iş güvenliği uygulamasında belirsizliğe yol açmaktadır. İş güvenliği tüzüklerinin yürürlükte olduğu dönemde dahi aksamalara yol açan yetersiz düzenleme sorunu bugün daha büyük boyuttadır. Yasa koyucunun bu hususa çare olması düşüncesiyle Yönetmeliğin 8.maddesi hükmünü koyduğunu değerlendiriyoruz. Maddeye göre; Yönetmelik kapsamında yer alan hususlarda açıklayıcı bir hüküm bulunmaması halinde sırasıyla; a) İlgili Türk standartları, b) Avrupa standartları, c) Uluslararası geçerliliği kabul edilen standartlar, dikkate alınır. Bu isabetli hükme rağmen, Türk hukukunda konuya ilişkin hukuki belirsizliğin ortadan kaldırılması açısından, iş güvenliği gibi

⁷² Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, s.172-173; Kurt, İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi, s.164.

hayati bir konuda somut ve ayrıntılı ulusal düzenlemelerin bulunması yerinde olacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun uygulama yönetmeliği olarak çıkarılmış bütün yönetmelikler için geçerli olan bir diğer eleştiri ise, yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen işverenlere verilecek ceza ile ilgilidir. Yönetmelikler içerisinde farklı nitelikteki aykırılık konuları için ayrı cezalar belirlenmemiştir. Bunun yerine kategorik olarak tek bir ceza belirlenmiş ve bu da İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa yerleştirilmiştir. Kanununun 26.maddesinin 1.fikra (n) bendine göre; "... yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen işverene, 2020 yılı rakamlarıyla işyerindeki çalışan sayısı ve tehlike sınıfı dikkate alınarak, uyulmayan her hüküm için tespit edildiği tarihten itibaren aylık olarak 2.342 ile 4.684 Türk Lirası arasında idari para cezası verilir". 04 Haziran 2020 tarihli TC. Merkez Bankası verilerine göre (1 Euro= 7,56TL), 2.342 ila 4.684 TL'nin karşılığı yaklaşık olarak 310-620 Euro'dur. Oysaki Alman iş güvenliği mevzuatında her bir yönetmelik içerisinde farklı aykırılık gruplarına göre ayrı ayrı cezalar öngörülmüştür. Örneğin; İşyerleri Yönetmeliğinin 9.paragrafı yaptırımlara ayrılmıştır. Buna göre; acil çıkış yolları ve kapılarının bulunmaması veya hatalı olmasının cezası 3000 Euro, acil çıkış yolları için güvenlik işaretlemelerinin bulunmaması 2000 Euro ve çalışılan yer ısısının çok yüksek veya çok düşük olmasının cezası 1000 Euro vesaire olarak belirlenmiştir.⁷³ Sonuç olarak, Türk mevzuatındaki para cezaları hem tek bir grup içerisinde sıkıştırılmıştır, hem de miktarı düşük ve caydırıcılıktan uzaktır. Türk hukukunda yönetmelik içerisindeki aykırılıkların gruplandırılarak ayrıştırılması ve miktarının da yükseltilerek caydırıcı hale getirilmesi uygun olacaktır.

⁷³ LASI, Leitlinien zur Arbeitsstättenverordnung, s.9 vd.

KAYNAKLAR

BAuA (Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin), “Funktionelle, sichere und nutzerfreundliche Treppen”, 3.Auflage, Dezember 2013, 42 s. www.baua.de/DE/Angebote/Publikationen/Praxis/A21.pdf?__blob=publicationFile&v=5 (Giriş: 06.06.2020).

BDI, Arbeitsschutz, Bundesverband der Deutschen Industrie e.V., Das Recht des technischen Arbeitsschutzes, Stand: Juli 2012. www.bdi.ed (Giriş: 09.09.2013), (BDI, Arbeitsschutz) ve revize edilmiş son hali: https://bdi.eu/media/themenfelder/umwelt/publikationen/Arbeitsschutzbroschuere_Januar_2020.pdf (Giriş: 06.06.2020)

BMASK (Bundesministerium für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz), Arbeitsschutz, Wien 2009, 35s.

Bundesministerium für Arbeit und Soziales (der), Arbeitsrecht, 6. Bası, Nürnberg, 2012. (Bundesministerium, Arbeitsrecht).

ÇELİK, Nuri/ Canikoğlu, Nurşen/ Canbolat, Talat: İş Hukuku Dersleri, 32.Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019.

ÇELİK, Zekeriya: İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi (SD), Sayı:39, Haziran-Ağustos 2016. –S. 38-41. (Binalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri)

DÖRR, Rainer/ Kahl-Mentschel, Anke ve diğ.: Umsetzung des Arbeitsstättenrechts in Klein- und Mittelbetrieben, BAUA Projekt, 2004. www.baua.de/DE/Angebote/Publikationen/Berichte/pdf/F1891-Zusammenfassung.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (Erişim: 04.06.2020).

EKMEKÇİ, Ömer/ Yiğit, Esra: Bireysel İş Hukuku Dersleri, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2020.

GÜRÇAL, Semra: İşverenin İşyerinde Kılık Kıyafet Düzenleme Hakkı ve İş Yerinde Giyim/ Görünüm Kuralları, 30.05.2018, <http://www.ozgunlaw.com/tr-TR/HDetay/isverenin-is-yerinde-kilik-kiyafet-duzenleme-hakki-ve-is-yerinde-giyim--gorunum-kurallari-385.html> (Giriş: 02.06.2020)

İBB İstatistik Daire Başkanlığı, İstatistikler 2020, <http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/20205816261047965639829.PDF> (Giriş: 01.06.2020).

KURT, Resul: Herkes İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.

LAÇİNER, Vedat: Teknik ve Tıbbi İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu, İdeal Kültür&Yayıncılık, İstanbul 2013. (İş Güvenliğinin Hukuksal Boyutu)

LAÇİNER, Vedat: “İş Güvenliği Tüzüklerinin İşlevi ve Bu Tüzüklerin Kaldırılmasına İlişkin Tasarı Taslakları Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2014, Sayı:89, s.14-19. (İş Güvenliği Tüzükleri)

LASI (Länderausschuss für Arbeitsschutz und Sicherheitstechnik), Leitlinien zur Arbeitsstättenverordnung, LV 40, Ausgabe: 2009, 25s.

MEMENTO Rechtshandbücher, Personalrecht für die Praxis, 9.Auflage, Freiburg 2007. (Personalrecht)

MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ Astarlı, Muhittin, İş Hukuku, 5.Baskı, Turhan Yayınları, Ankara 2012.

NARMANLIOĞLU, Ünal, İş Hukuku, Ferdi İş İlişkileri I, 4.Baskı, Beta Yayınları İstanbul 2012.

PİYAL, Bülent, İş Sağlığı ve Güvenliğinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Uyum Sorunu. Belediye-İş Sendikası, Ankara 2009. (Avrupa Birliği'ne Uyum Sorunu)

SELEK, Hasan Selçuk: İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG), Temel Konular, Teori- Uygulama- Yönetmelik, Seçkin Yayınları, Ankara 2016.

SÜMER, Haluk Hadi: İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, Seçkin Yayınevi, Nisan 2017.

SÜZEK, Sarper, İş Hukuku, 15.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2018.

WIEN, Andreas, Arbeitsrecht, Wiesbaden 2009.

YAĞIMLI, Mustafa/ Tozan, Hakan: Elektrikle Çalışmalarda İş Sağlığı ve Güvenliği, Beta Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 2017.